
ОГЛЯДОВА СТАТТЯ

УДК 57.04

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ *DERMANYSSUS GALLINAE* (DE GEER, 1778) У ПТАХІВНИЦТВІ

О.В. Тертична, Л.І. Свальячук

Інститут агроекології і природокористування НААН

*Проведено критичний огляд та ретроспективний аналіз вітчизняної та іноземної літератури щодо поширення та еколого-біологічних особливостей *Dermanyssus gallinae* (червоного пташиного кліща). Розглянуто його основні морфолого-біологічні характеристики, систематичне положення, цикл розвитку, розмноження. Узагальнено оптимальні екологічні параметри, сприятливі для його розвитку. Проаналізовано негативний вплив та наслідки поширення *D. gallinae* в умовах виробництва птахівничої продукції та перспективи екологічних досліджень в Україні.*

Ключові слова: птахівництво, *Dermanyssus gallinae* (De Geer, 1778), екологічні чинники, поширення.

Нинішнє трактування паразитизму визначає його як вид взаємозв'язків між різними видами, за якого один з них (паразит) певний час використовує іншого (господаря) як джерело живлення та середовище існування, частково чи повністю покладає на нього регуляцію своїх взаємовідносин з довкіллям. За визначенням М.Ш. Акбаєва [1], паразитизм — це історично сформована асоціація генетично різного роду організмів, яка базується на імунобіологічних взаємовідносинах, харчових зв'язках і взаємообміні, за якого один (паразит) використовує іншого (господаря) як середовище існування і джерело харчування та завдає йому шкоди.

Низка зарубіжних вчених (R. Stevens, J.F. Wallman, D. Otranto, R. Wall та T. Pape) у 2006 р. висунули гіпотезу, що в процесі еволюції хребетних, близько 600 млн років тому, кілька груп членистоногих використовували тварин як джерело харчування. Паразитизм у різних групах членистоногих виник незалежно один від одного [2, 3].

Глобальне розповсюдження *D. gallinae*. Після одомашнення птиці з'явилися проблеми, зумовлені ектопаразитами. Най-

більш розповсюдженим є кровосисний паразит курячий кліщ (*Dermanyssus gallinae* (De Geer, 1778)), або пташиний червоний кліщ (*Poultry red mite*) — тимчасовий гніздовий ектопаразит і облігатний гематофаг курей, індиків, водоплавної та синантропної птиці. Трапляється повсюди, найчастіше в пташниках, у гніздах синантропної птиці — горобців, голубів, ластівок тощо [4]. Світове промислове птахівництво в XXI столітті характеризується динамічним розвитком та високим рівнем інтенсифікації. Серед низки екологічних наслідків, зумовлених бурхливим розвитком виробництва продукції птахівництва, питання поширення ектопаразитів у птахогосподарствах, зокрема *D. gallinae*, є актуальними для вітчизняних і зарубіжних дослідників (акарологів, фахівців ветеринарної медицини, паразитологів, екологів) [5, 6]. Загально визнано, що акароценози належать до переліку біологічних агентів, що негативно впливають на розвиток птахівництва загалом [7–10]. Із цим шкідником активно борються країни ЄС, оскільки він завдає значних збитків їх економікам — витрати становлять близько 130 млн євро на рік (рисунок).

© О.В. Тертична, Л.І. Свальячук, 2016

Поширення *D. gallinae* (темні області рисунка) (Ethar Carter, 2014)

За результатами досліджень колективу авторів з університету Ковентрі (Великобританія): Д. Джорджа, Р. Фінна, К. Грема, В. Маурер, С. Моро, О. Спарагано у 2015 р. було спрогнозовано зростання щільності кліща до 50 тис. на одного птаха в умовах кліткової системи утримання, а подекуди й до 500 тис. [11]. Втрати на виробництві через стрес птахів, зумовлений популяціями кліща, можуть бути доволі високими, проявлятися анеміями і навіть смертю шляхом знекровлення тварин. Зараження може також призводити до зниження якості яєць (внаслідок тонкості і плямистості оболонки) та їх виробництва. Навіть невеликі популяції кліща можуть спричинити істотний негативний вплив, а також бути переносником трансмісивних хвороб. Будь-який кліщ є потенційним переносником кількох патогенних мікроорганізмів [12]. В іноземній літературі описано випадки ураження кліщем людини, що викликає дерматит [13]. Тому особливо важливими є питання біобезпеки та ветеринарного благополуччя птиці з огляду на здатність кліща бути переносником багатьох хво-

роб: хвороби Ньюкасла, віспи-дифтерити птахів, пастерельозу курей, кліщового паралічу птахів, збудника лихоманки-Ку і резервуаром збудника риккетсіозу Бернета, а також заражати курей спірохетами та бути переносниками деяких вірусів (у т.ч. енцефаліту курей).

Українські дослідники М.В. Богач, О.С. Сіренко, А.А. Міщенко, А.Н. Машкей, О.В. Пономаренко, А.П. Коломацький висвітлили питання розповсюдження та локалізації кліщів у виробництві птахопродуктів [14, 15]. Курачий кліщ особливо є поширеним на півдні України, де завдає значних збитків птахівництву, інколи нападає і на домашніх ссавців. У наукових працях А.В. Березовського, Т.І. Фотіної, Л.В. Нагорної запропоновано препарати для боротьби з ектопаразитами птиці, розглянуто ветеринарні та паразитологічні питання впливу інсектицидів на акароценози [16].

Таксономічне положення. *D. gallinae* відноситься до класу Павукоподібні, надряду Паразитоморфні кліщі (*Parasitiformes*). На сьогодні ідентифіковано та визначено значну кількість паразитоморфних кліщів.

Це надряд, до якого входять три ряди (*Mesostigmata*, *Holothyridae*, *Ixodida*). Своєю чергою лише ряд *Mesostigmata* (*Gamasida*), або Гамазові кліщі, до якого і належить пташиний червоний кліщ, налічує у своєму різноманітті 100 родин, 900 родів і понад 8000 видів. Ми наводимо систематичне положення тільки для *D. gallinae* [17, 18].

Морфолого-біологічні особливості.

Кліщам, як і будь-яким іншим групам паразитів, властиво швидко пристосування до різних умов існування. Впродовж еволюції з ними відбулися і морфологічні зміни, наприклад, ротовий апарат, призначений для проколювання шкіри та всмоктування крові, травна система і покриви тіла набули здатності до розтягування, що дає їм змогу рідко харчуватися. *D. gallinae* має видовжено-овальну форму тіла, особини до та після насичення кров'ю мають розміри — 0,6–0,75 мм та 2 мм відповідно. Тіло, як і у всіх гамазових кліщів, розділяється на тіло — ідіосому, що має чотири пари ніг, та ігнатосому — комплекс ротових органів. Забарвлення тіла кліща залежить від ступеня його насичення кров'ю: особини до насичення кров'ю мають світло-жовте забарвлення, а після — стають червоними, в процесі перетравлювання їжі набувають жовто-коричневого забарвлення. Паразит має добре розвинені чотири пари шести-членних ніг. На ногах є кігтики і присисні подушечки. Перша пара ніг виконує функції органів дотику і хеморецепторів. На дорсальному боці тіла існує щиток, що звужується до задньої частини. Хоботок має сильно витягнуті хеліцери стилетоподібної (лійкоподібної) форми, пристосовані до проколювання шкіри [1, 4].

Життєвий цикл. Розвиток — неповний. Стадії розвитку — яйце, личинка, протонімфа, дейтонімфа та імаго. Існує статевий диморфізм — самка відрізняється від самця розмірами тіла. Довжина тіла самки становить 0,75–0,84 мм, ширина — 0,4 мм. Тіло має овальну форму. Самець має значно менші розміри тіла — 0,6–0,63 мм, ширина — 0,32 мм. Цикл розвитку цього паразита залежить від температури, тому в теплих приміщеннях він може розвиватись

цілорічно, мінімальна тривалість циклу розвитку кліща становить 10–14 діб, хоча існують твердження, що паразит може розвиватись і швидше — 6–12 діб за оптимальної температури 20–25°C (таблиця) [16]. До того ж за інтенсифікації виробництва створюються оптимальні умови для його активного розмноження: температура, вологість, ущільнення утримання птиці.

Яйце *D. gallinae* має овальну форму. Довжина становить 0,3 мм, ширина — 0,15 мм. Личинка має три пари ніг. Довжина тіла — 0,34–0,4 мм. У протонімфи існує чотири пари ніг. Тіло — овальної форми, з опуклим спинним боком. Колір, як і у личинки, майже прозорий, довжина тіла до насичення кров'ю становить 0,4 мм, а після — збільшується в розмірах і стає червонувато-бурим. Фаза дейтонімфи є доволі схожою із попередньою фазою. Довжина тіла особини до насичення кров'ю становить 0,58 мм. Вдень імаго ховаються у щілинах гнізд, кліток, стін, стель, у смітті, підстилці тощо. У нічний період доби *D. gallinae* знаходять свою жертву тварину-господаря і смочуть кров від кількох хвилин до декількох годин. Упродовж цього часу поглинається маса крові, яка перевищує масу кліща в 10 разів. Тому він може існувати без господаря 8–9 місяців.

Розмноження. Самець відшукує на тілі тварини-господаря дейтонімфу, яка найбільше насмокталася крові, прикріплюється до неї і залишається доти, доки вона не перетвориться в імаго, тобто в дорослу самку. Відразу після линьки кліщі спарюються. Коли відбувається копуляція, самець за допомогою своїх хеліцер прикріплює міше-

Фенологія розвитку *D. gallinae*

Життєва форма	Тривалість розвитку
Яйце (ембріон)	50–120 год
Личинка	24–30 год
Протонімфа	1–2 дні
Дейтонімфа	2–3 дні
Імаго	9–11 міс.

чок зі спермою (сперматофор) до статевого отвору самки. Після запліднення самка один раз харчується кров'ю і ховається в безпечне місце. Відкладати яйця вона починає через добу після перетравлення крові — по одному яйцю з інтервалом у 8–10 год на купку, і злегка приклеює їх до субстрату клейкою речовиною (всього 20 шт.). Після цього самка виходить на повторне харчування і впродовж свого життя може відкласти до 300 яєць [19,20].

Вплив екологічних чинників на формування та розвиток популяцій *D. gallinae*. Швидкий життєвий цикл *D. gallinae*, безсумнівно, надає йому статусу домінуючого шкідника промислового птахівництва. Екологічна оцінка популяцій курячого червоного кліща на сьогодні в Україні залишається маловивченою. Проблема поширення ектопаразитів у птахогосподарствах є актуальною, що потребує екологічного підходу до її розв'язання з урахуванням усіх особливостей видів, закономірностей динаміки популяцій, впливу абіотичних чинників, насамперед температури, що є важливим в умовах глобальних змін клімату.

Відомо, що для прогресування розвитку життя або, навпаки, регресу того чи іншого організму необхідна дія певних чинників. У 1999 р. шведськими вченими (Н. Nordenfors, J. Höglund A. Uggla) у Департаменті паразитології Національного ветеринарного інституту були проведені дослідження впливу температур та вологості на розвиток різних стадій життєвого циклу курячого кліща та його виживання. Особин на

різних стадіях розвитку зберігали в пробірках і піддавали впливу різних температур та вологості, а також було досліджено відкладання ними яєць за цих температур та вологості. Так, самки відкладали яйця при температурі від +5 до +45°C, але найбільше — при температурі +20°C і відносній вологості 70%, а розвиток личинок і протонімф спостерігався лише за температур в інтервалі від +20 до +25°C. Середня тривалість яйцекладки варіювала у межах 1,0–3,2 год за діапазону температур від +20 до +45°C. Також було зафіксовано, що особина проіснувала близько дев'яти місяців без доступу до їжі при температурі від +5 до +25°C. Температури понад +45 та нижче –20°C призводили до летального результату кліща на всіх стадіях розвитку, хоча існують дані, що *D. gallinae* може загинути і при температурі –5°C [21]. Тривалість життя була однаковою для самок і протонімф, які виживали при 30 і 45%-ій відносній вологості. Це дослідження засвідчило, що *D. gallinae* може існувати впродовж тривалого часу без живлення, за відповідних мікрокліматичних умов, але кліщ не розмножується при низькій відносній вологості і екстремальних температурах. З огляду на це, можна зробити висновок, що зміна абіотичних умов може бути корисною для зменшення популяції кліща у пташниках.

Отже, екологічна оцінка популяцій ектопаразитів за виробництва птахопродукції потребує поглиблених досліджень синекологічних та аутоекологічних особливостей їх формування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паразитология и инвазионные болезни животных / М.Ш. Акбаев, Ф.И. Василевич, Р.М. Акбаев и др.; под ред. М.Ш. Акбаева. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Колос, 2009. — 776 с.
2. The evolution of myiasis in man and animals in the Old and New Worlds / J.R. Stevens, J.F. Wallman, D. Otranto et al. // Trends Parasitol. — 2006. — Vol. 22. — P. 181–188.
3. Waage J.K. The evolution of insect/vertebrate associations / J.K. Waage // Biol. J. Linn. Soc. — 1979. — Vol. 12. — P. 187–224.
4. Паразитология и инвазионные болезни сельскохозяйственных животных / Д.Н. Антипин, В.С. Ершов, Н.А. Золотарев, В.А. Салаяев; под ред. В.С. Ершова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Колос, 1964. — 495 с.
5. Медицинская дезинсекция: учеб.-метод. пособие / И.В. Северинчик [и др.]. — Минск: БГМУ, 2011. — 71 с.
6. Ташбулатов А.А. Как избавиться от кокцидий и красного куриного клеща в помещениях / А.А. Ташбулатов // Птицеводство. — 2014. — № 2. — С. 53–56.
7. Видове різноманіття кровосисних членистоногих у природних та господарчих біоценозах України / А.М. Машкей, О.О. Міщенко, Н.В. Сумакова та ін.

- // Ветеринарна медицина. — X., 2012. — Вип. 96. — С. 187–188.
8. Maurer V. Silicas for control of the poultry red mite *Dermanyssus gallinae* / V. Maurer, E. Perler // Proceedings of the European Joint Organic Congress (Odense, 30–31 May). — Odense, 2006. — P. 504–515.
 9. Diversity, Geographic Distribution, and Habitat-Specific / C.V. Moro, J. Thioulouse, C. Chauve, L. Zenner // Variations of Microbiota in Natural Populations of the Chicken Mite, *Dermanyssus gallinae* // Journal of Medical Entomology. — 2011. — No. 48 (4). — P. 788–796.
 10. Wall R. Ectoparasites: Future challenges in a changing world / R. Wall // Veterinary Parasitology. — 2007. — Vol. 148. — P. 62–74.
 11. Should the poultry red mite *Dermanyssus gallinae* be of wider concern for veterinary and medical science? / David R. George, Robert D. Finn, Kirsty M. Graham et al. // Parasites & Vectors. — 2015. — Vol. 8. — P. 178–188.
 12. Molecular detection of avianpathogens in poultry red mite (*Dermanyssus gallinae*) collected in chickenfarms / T.T. Chu, T. Murano, Y. Uno [at al.] // J Vet Med Sci. — 2014. — vol. 76 (12). — P. 1583–1587.
 13. Cosoroaba I. Massive *Dermanyssus gallinae* invasion in battery-husbandryraised fowls / I. Cosoroaba // Rev Med Vet-Toulouse. — 2001. — Vol. 152. — P. 89–96.
 14. Богач М.В. Кровосисні членистоногі домашньої птиці як можливі переносники збудників хвороб / М.В Богач., О.С. Сіренко // Ветеринарна медицина України. — 2012. — Вип. 96. — С. 266–267.
 15. Распространение и локализация куриного клеща (*Dermanyssus gallinae*) и средство борьбы с ним // А.А. Мищенко, А.Н. Машкай, О.В. Пономаренко, А.П. Коломацкий // Ветеринарна медицина. — 2010. — Вип. 94. — С. 284–285.
 16. Фотіна Т.І. Особливості корекції популяції червоного кліща в умовах птахогосподарств України / Т.І. Фотіна, Л.В. Нагорна // Ефективне птахівництво. — 2013. — № 11. — С. 36–39.
 17. Балашов Ю.С. Паразитизм клещей и насекомых на наземных позвоночных / Ю.С. Балашов. — СПб.: Наука, 2009. — 357 с.
 18. Proctor H. Mites and birds: Diversity, parasitism and coevolution / H. Proctor, I. Owens // Trends in Ecology and Evolution. — 2000. — Vol. 15. — P. 358–364.
 19. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин: підручник для викладачів і студ. акад. вет. медицини с.-г. вузів III–IV рівнів акредитації / Під ред. В.К. Чернухи. — К.: Урожай, 1996. — 446 с.
 20. Chauve C. The poultry red mite *Dermanyssus gallinae* / C. Chauve: current situation and future prospects for control // Vet Parasitol. — 1998. — Vol. 79. — P. 239–245.
 21. Nordenfors H. Effects of Temperature and Humidity on Oviposition, Molting, and Longevity of *Dermanyssus gallinae* (Acari: *Dermanyssidae*) / H. Nordenfors, J. Glund, A. Uggla // Journal of Medical Entomology. — 1999. — 36 (January). — P. 68–72.

REFERENCES

1. Akbaev M.Sh., Vasilevich F.I., Akbaev R.M. (2009). *Parazitologiya i invazionnye bolezni zhivotnykh* [Parasitology and parasitic diseases of animals]. Moskva: Kolos Publ., 776 p. (in Russian).
2. Stevens J.R., Wallman J.F., Otranto D. (2006). The evolution of myiasis in man and animals in the Old and New Worlds, Trends Parasitol, Vol. 22, pp. 181–188 (in English).
3. Waage J.K., Waage J.K. (1979). The evolution of insect/vertebrate associations, Biol. J. Linn. Soc., Vol. 12, pp. 187–224 (in English).
4. Yershov V.S., Antipin D.N., Yershov V.S. Zolotarev N.A., Salyaev V.A. (1964). *Parazitologiya i invazionnye bolezni selsko-khozyaystvennykh zhivotnykh* [Parasitology and parasitic diseases of agricultural animals] Moskva: Kolos Publ., 495 p. (in Russian).
5. Severinichik I.V. (2011). *Meditsinskaya dezinfestatsiya: uchebno-metodicheskoe posobie* [Medical disinfection: teaching metodicheskoe allowance]. Minsk: BGMU Publ., 71 p. (in Russian).
6. Tashbulatov A.A. (2014). *Kak izbavitsya ot koktsidii i krasnogo kurinogo kleshcha v pomescheniyakh* [How to get rid of coccidia and red chicken mite indoor]. Ptitsevodstvo [Poultry]. No. 2, pp. 53–56 (in Russian).
7. Mashkei A.M., Mishchenko O.O., Sumakova N.V. (2012). *Vydove riznomanititii krovosysnykh chlenys-tonohykh u pryrodnykh ta hospodarchykh biotse-nozakh Ukrainy* [Species diversity blood-sucking arthropods in natural biocenoses and household Ukraine]. *Veterynarna medytsyna* [Veterinary Medicine]. Kharkiv: Iss.96, pp. 187–188 (in Ukrainian).
8. Maurer V., Perler E. (2006). Silicas for control of the poultry red mite *Dermanyssus gallinae*, Proceedings of the European Joint Organic Congress:30–31 May, Odense, pp. 504–515 (in English).
9. Moro C.V., Thioulouse J., Chauve C., Zenner L. Diversity (2011). Geographic Distribution, and Habitat-Specific Variations of Microbiota in Natural Populations of the Chicken Mite, *Dermanyssus gallinae*, Journal of Medical Entomology, No. 48(4), pp. 788–796 (in English).
10. Wall R. (2007). Ectoparasites: Future challenges in a changing world, Veterinary Parasitology, Vol. 148, pp. 62–74 (in English).
11. David R. George, Robert D Finn, Kirsty M (2015). Graham Should the poultry red mite *Dermanyssus gallinae* be of wider concern for veterinary and medical science, Parasites & Vectors, Vol. 8, pp. 178–188 (in English).
12. Chu T.T., Murano T., Uno Y. (2014). Molecular detection of avianpathogens in poultry red mite (*Dermanyssus gallinae*) collected in chickenfarms,

- J Vet Med Sci., Vol. 76 (12), pp. 1583–1587 (in English).
13. Cosoroaba I. (2001). Massive *Dermanyssus gallinae* invasion in battery-husbandryraised fowls Rev Med Vet-Toulouse, Vol. 152, P. 89–96. (in English).
 14. Bohach M.V., Sirenko O.S. (2012). *Krovosysni chlenystonohi domashnoi ptytsi yak mozhlyvi perenosnyky zbudnykiv khvorob* [Blood-sucking arthropods poultry as the possible carriers of pathogens]. *Veterynarna medytsyna Ukrainy* [Veterinary Medicine of Ukraine]. Kharkiv, Iss. 96, pp. 266–267 (in Ukrainian).
 15. Mishchenko A.A., Mashkay A.N., Ponomarenko O.V., Kolomatskiy A.P. (2010). *Rasprostranenie i lokalizatsiya kurinogo kleshcha (Dermanyssus gallinae) i sredstvo borby s nim* [Distribution and localization of chicken mite (*Dermanyssus gallinae*) and means to deal with it]. *Veterinarna meditsina* [Veterinary Medicine]. Iss. 94, pp. 284–285 (in Russian).
 16. Fotina T.I., Nahorna L.V. (2013). *Osoblyvosti korektsii populatsii chervonooho klishcha v umovakh ptakhohospodarstvo Ukrainy* [Features correcting red mite population in conditions of Ukraine]. *Efektivne ptakhivnytstvo* [Effective poultry farms poultry]. No. 11, pp. 36–39 (in Ukrainian).
 17. Balashov Yu.S. (2009). *Parazitizm kleshchey i nasekomykh na nazemnykh pozvonochnykh* [Parasitism mites and insects on land vertebrates]. Sankt-Peterburg: Nauka Publ., 357 p. (in Russian).
 18. Proctor H., Owens I. (2000). Mites and birds: Diversity, parasitism and coevolution. *Trends in Ecology and Evolution* 15, pp. 358–364 (in English).
 19. Chernukha V.K. (1996). *Parazytolohiia ta invaziini khvoroby silskohospodarskykh tvaryn: pidruchnyk* [Parasitology and invasive diseases of farm animals: a textbook]. Kyiv: Urozhai Publ., 446 p. (in Ukrainian).
 20. Chauve C. (1998). The poultry red mite *Dermanyssus gallinae*: current situation and future prospects for control, *Vet Parasitol.* Iss. 79, pp. 239–245 (in English).
 21. Nordenfors H., Glund J., Uggla A. (1999). Effects of Temperature and Humidity on Oviposition, Mating, and Longevity of *Dermanyssus gallinae* (Acari: Dermanyssidae), *Journal of Medical Entomology*. No. 6 (January), pp. 68–72 (in English).

YVES ROCHER
FRANCE

Експерт Рослинної Косметики® із Франції

Премія «Земля Жінок 2016–2017»

26 липня 2016 р. в Україні стартував черговий прийом анкет на участь у премії «Земля Жінок 2016–2017», що дає унікальний шанс трьом фіналісткам отримати фінансову допомогу для розвитку проєктів із захисту навколишнього природного середовища: 1-е місце — 5000 євро, 2-е — 3 000 євро, 3-є — 2000 євро. Лауреатка першої премії зможе поборотися за додатковий грант розміром 5000 євро впродовж онлайн-голосування за Приз глядацьких симпатій та Міжнародну премію «Земля Жінок». Міжнародна церемонія нагородження відбудеться у Парижі в квітні 2017 р., під час якої надається шанс здобути перемогу серед перших лауреаток премії всіх країн-учасниць, а також отримати грошову дотацію в розмірі 10 000 євро.

Взяти участь в конкурсі може кожна жінка старша 18-ти років з українським громадянством. Для цього необхідно заповнити анкету і разом з детальним описом проєкту відправити до 10 жовтня 2016 р. на електронну адресу: olga.oshemetkova@yvetnet.com або поштою в офіс «Ів Роше Україна» за адресою: **вул. Петра Сагайдачного, 33, Київ, 04070, Україна**. Завантажити анкету та ознайомитися з детальними правилами премії «Земля Жінок 2016–2017» можливо за посиланням: http://www.yves-rocher.ua/control/terre_de_femmes/

Після завершення прийому заявок, традиційно проєкти буде оцінювати компетентне журі, до складу якого увійдуть: представник Французького посольства в Україні, генеральний директор компанії «Ів Роше Україна», представник Національної Академії Аграрних Наук України (партнер «Ів Роше Україна» в проєкті з висадження дерев в Україні) та головні редактори авторитетних друкованих ЗМІ. Під час оцінювання і відбору проєктів журі буде керуватись такими критеріями:

- чи стосується проєкт екології та захисту навколишнього середовища;
- чи перебуває на етапі реалізації; чи має конкретні досягнення та результати;
- чи має довгострокові перспективи;
- чи несе користь для українського суспільства і країни загалом.

У листопаді 2016 р. журі визначить трьох фіналісток, чії проєкти найбільш відповідають заявленим критеріям. У лютому 2017 р. Фонд Yves Rocher під егідою Інституту Франції та спільно з компанією «Ів Роше Україна» проведуть восьму Церемонію нагородження переможців премії «Земля Жінок 2016–2017» в Україні.